

02.03.2018

Hallituksen esitys laiksi turvatoimista Maahanmuuttovirastossa

Sisäministeriö pyysi hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon yhteensä 19 viranomaiselta tai järjestöltä. Näitä olivat sisäministeriön poliisiosasto ja rajavartiolaitos, valtioneuvoston kanslia, oikeusministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus, oikeuskanslerinvirasto, lapsiasiavaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Edustajat turvapaikanhakijalapsille ETU ry, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Palkansaajajärjestö Pardia, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Vartioliikkeitten liitto ry, Turvallisuusalan ammattiliitto ry, Amnesty International Suomen Osasto ry ja Ihmisoikeusliitto. Lausunnon antoi lisäksi oma-aloitteisesti Palvelualojen ammattiliitto PAM ry.

Lausunnon antoi yhteensä 12 tahoja. Sisäministeriön rajavartiolaitos ja yhdenvertaisuusvaltuutettu ilmoittivat, ettei niillä ole huomautettavaa hallituksen esitysluonnokseen. Valtiovarainministeriö ilmoitti, ettei anna asiassa lausuntoa. Oikeusministeriö ilmoitti, ettei ministeriöllä ole resurssipulan vuoksi mahdollisuutta ottaa esitysluonnosta lausuttavaksi.

Yleistä

Lausunnoissa oltiin yhtä mieltä siitä, että Maahanmuuttoviraston henkilöstön ja tiloissa asioivien turvallisuudesta on huolehdittava ja turvatoimia on tarpeen lainsäädännöllä kehittää. Turvallisuusalan ammattiliitto ry (Turva), Palvelualojen ammattiliitto (PAM) ja Suomen asianajajaliitto katsoivat kuitenkin, ettei ole perusteltua säätää Maahanmuuttoviraston turvatoimista erillisellä lailla, vaan tavoitteeseen päästäisiin täydentämällä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 28 §:ää. Mainittuun säännökseen voitaisiin lisätä mahdollisuus asettaa järjestyksenvalvoja Maahanmuuttoviraston toimipaikkoihin.

Annetut lausunnot

Valtioneuvoston oikeuskansleri toteaa yleisesti pitävänsä esitysluonnoksen sisältämää muun ohella Maahanmuuttoviraston henkilöstön turvallisuutta edistävää sääntelyä perusteltuna. Arvioitavana oleva luonnos laiksi turvatarkastuksista Maahanmuuttovirastossa vastaa sisällöltään pitkälti eräiden viranomaisten turvatoimista jo annettua sääntelyä (esim. laki turvatoimista valtioneuvostossa). Esitysluonnoksessa on käsiteltäessä säädösesityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä selostettu perustuslakivaliokunnan aiempia turvatoimisäätelyesityksiä käsitellessään esittämiä kannanottoja. Kyseisessä esitysluonnoksen kohdassa ei kuitenkaan ole juuri perusteltu sitä, miksi ehdotettavien säännöksiä merkitsemää puuttumista perusoikeuksiin voidaan pitää hyväksyttävänä sääntelyn kohteena nyt olevassa tilanteessa eli tarkoituksessa turvata Maahanmuuttoviraston toimintaa sekä säilyttää turvallisuus ja järjestys sen käytössä olevissa tiloissa.

Mainitussa lakiluonnoksessa on turvatarkastajaksi hyväksymisen peruuttamista käsitelty lain 5 §:ssä, jonka otsikkona on ”Turvatarkastajakortti”. Kyseisen sääntelyn luontevampi paikka olisi lain 4 §:ssä, jossa säädetään muun ohella turvatarkastajaksi hyväksymisestä. Lakiluonnoksen 12 §:n perusteluissa on todettu, että ehtona Maahanmuuttoviraston tiloihin pääsulle on tietojen antaminen henkilöllisyydestä tai tarkastukseen alistuminen turvatarkastajan sitä edellyttäessä. Perusteluteksti on sikäli epätarkka, että säännöksen perusteella edellytykset eivät ole vaihtoehtoisia.

Sisäministeriön poliisiosasto toteaa, että lähtökohtaisesti kyseessä on perusteltu ja tarpeellinen esitys, jolla Maahanmuuttoviraston ja sen henkilöstön turvallisuutta pyritään parantamaan. Sisäministeriön poliisiosasto kiinnittää kuitenkin huomiota eräisiin esityksen säännöksiin.

02.03.2018

Poliisiosasto lausuu, että arvioitaessa viranomaisten toimintaa suhteessa muihin henkilöihin, muodostuu oleelliseksi tarkastella perustuslain 124 §:n sääntelyä ja siitä ilmenevää tarvetta säätää eri tahoista mahdollisesti eri tavoin. Tässä tapauksessa viranomaisten ja muiden hyväksytyjen turvatarkastajien tulisi toimivaltuuksien osalta erottua selkeästi toisistaan, ettei muun muassa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) säätämisen yhteydessä korostettu yksityisen tahon ja viranomaisen tehtävien ja roolien sekoittumista tapahtuisi.

Poliisiosasto toteaa, että turvatarkastajaan ja hänen toimintaansa liittyy osaltaan ehdotetun lain 2 §:n sääntely vähimmän haitan periaatteesta. Ehdotettu sääntely on sinänsä hyvä, mutta viranomaisille on säädetty tyypillisesti myös suhteellisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate ja toimenpiteen perusteen ilmoittaminen. Nämä yleiset periaatteet on huomioituna myös muun muassa yksityistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. Periaatteiden ilmeneminen kattavasti olisi tarpeellinen erityisesti siksi, että turvatarkastajana voisi toimia ehdotetun lain perusteella myös muu kuin viranomainen, eikä henkilöön sovellettaisi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain sääntelyä.

Ehdotetun lain 7 §:ssä on säädetty Maahanmuuttoviraston tiloihin saapuvan henkilön henkilöllisyyden tarkastamisesta. Tämän pykälän osalta poliisiosasto toteaa, että viranomaisella on omaan toimintaan liittyen säädetty henkilöllisyyden toteamisesta yksittäistapauksissa, mutta yksityisen turvallisuusalan taikka muun yksityisen tahon suorittaessa turvatarkastuksia, toimivaltuuksiin ei voisi liittyä henkilöllisyyden tarkistamista, koska kyseessä on perustuslain 124 §:n tarkoittama merkittävä julkisen vallan käyttäminen eikä varsin tuoreessa laissa yksityisistä turvallisuuspalveluistakaan ole annettu esimerkiksi vartijoille tätä oikeutta. Henkilöllisyyden tarkistaminen muiden kuin viranomaisten osalta tulisi täsmentää, ettei perustuslain 124 §:n suhteen tulisi ristiriitaa.

Poliisiosasto toteaa, että ehdotetun lain 13 §:ssä säädetään henkilön kiinniottamisesta. Kun ehdotetun lain lähtökohtana 4 §:n 2 momentin mukaisesti muukin kuin viranomainen voisi ottaa henkilön kiinni, sääntely on hyvin poikkeuksellisen laajan toimivallan luovaa. Vertailuna voidaan esittää, että pakkokeinolaissa mainittu yleinen kiinniotto-oikeus kuuluu kaikille ja on tarkkarajaista. Myös esimerkiksi poliisilla ja yksityisen turvallisuusalan vartijoilla oleva toimivaltuus on tarkkaan säädetty. Kun nyt ehdotetussa säädöksessä voisi olla toimivallan käyttäjänä muukin kuin viranomainen, toimivaltuuden tulisi olla vastaavalla tavalla kuin yleinen kiinniotto-oikeus täsmällinen ja tarkkarajainen. Näin ollen ehdotettu sääntely on sanamuodoltaan epätasällinen. Sanamuodon mukaan, kun kiinniottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi, tilanne on pitkälti tilannetta arvioivan henkilön oman subjektiivisen arvioinnin varaan rakentuva erityisesti, kun turvatarkastajan koulutus on tiedossa vasta hyvin yleispiirteisesti.

Poliisiosasto lausuu, että kokonaisuutena esitetty sääntely on tavoitteeltaan tarpeellinen ja perusteltu, mutta esitetyn 4 §:n 2 momentin sääntelyn ei tulisi erottua selkeästi viranomaisten toimivallasta. Sääntely tällöisenään voisi olla omiaan sekoittamaan joidenkin tahojen toimintatapoja ja oikeaa lain soveltamista, kun tästä esityksestä puuttuu esimerkiksi vastaavaa sääntelyä mitä on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa muun muassa salassapidosta ja tapahtumailmoituksista. Edelleen viranomaisvalvonta olisi yksityisen tahon osalta sääntelemättä ja tästä johtuen tässä lausunnossa onkin nostettu esille usein yksityisistä turvallisuuspalveluista annettu laki. Vaikka kyseinen laki ei ole tässä sovellettavana, on sen vaikutus tässä tilanteessa hyvä huomioida, koska se sääntelee asioita joita yksityinen turvallisuusala toteuttaa, lähes pakkokeinolaissa mainittua yleistä oikeutta vastaavilla toimivaltuuksilla, täsmällisesti säänneltynä ja samalla selvästi viranomaisten toimivallasta erottamalla.

Maahanmuuttovirasto näkee turvatoimia koskevan sääntelyn erittäin tärkeänä ja tarpeellisena. Sääntelylle on havaittu selkeä tarve, johon luonnos toteutuessaan vastaisi. Maahanmuuttovirasto näkee lakiluonnoksen hyvänä ja onnistuneena kokonaisuutena, mutta esittää kuitenkin lausunnossaan muutamia tarkennuksia sekä nostaa esiin muutamia yksityiskohtia, joita mahdollisuuksien mukaan voisi arvioida vielä jatkovalmistelussa.

02.03.2018

Esitysluonnoksen yleisperusteluissa on maininta, että ”vastaanottokeskuksessa asumiseen liittyvät turvallisuuskysymykset tulisi tarvittaessa ratkaista muulla lainsäädännöllä”. Luonnoksen mukainen soveltamisalan rajaus, jonka mukaan uusi sääntely koskisi vain valtion vastaanottokeskusten hallinnollisia tiloja, on sinänsä ymmärrettävä ja perusteltu. Vastaanottokeskusten kohdalla on kuitenkin havaittu sellaisia turvallisuuteen vaikuttavia seikkoja, jotka edellyttäisivät turvatoimien kehittämistä kaikissa vastaanottokeskuksissa ja myös asiakkaiden käyttöön tarkoitetuissa tiloissa. Vastaanottokeskusten turvatoimia koskevan erillisen sääntelyn tarvetta olisi siis aiheellista selvittää ja arvioida tarkemmin.

Maahanmuuttovirasto toivoo esityksen perusteluissa annettavan tarkempia suuntaviivoja sille, missä tilanteissa ja millä perusteilla tarkastus voisi kohdistua viraston henkilökuntaan kuuluvaan.

Lakiluonnoksen mukaan turvatarkastuksesta päättämistä (3 §) ohjattaisiin sekä toimivallan että päätösharkinnan osalta pääasiassa Maahanmuuttoviraston työjärjestyksellä. Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan tarkastusten järjestämisen periaatteista ja vastuista voitaisiin luontevasti määrätä viraston työjärjestyksessä. Sen sijaan päätösharkinnasta määrääminen vaikuttaa haastavalta, sillä sellainen määräys poikkeaisi selvästi työjärjestyksen vakiintuneesta sisällöstä. Turvatoimien toteuttamisen selkeyden vuoksi olisi toivottavaa, että myös harkintaa ohjattaisiin mahdollisimman pitkälti laissa tai sen perusteluissa.

Henkilöntarkastusta koskeva säännös (9 §) ja sen perustelut on kirjattu luonnokseen melko tiiviisti. Luonnokseen on kirjattu myös ehdoton vaatimus siitä, että henkilöntarkastuksen saa suorittaa vain tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta oleva henkilö. Tämä ehdoton kirjaus olisi omiaan aiheuttamaan käytännön haasteita, sillä jatkossa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tarvittaessa molempia sukupuolia on mahdollista tarkistaa. Lisäksi tarkkaan rajattu sukupuolijakoa koskeva kirjaus voisi yksittäisissä tapauksissa aiheuttaa vaikeita tulkintatilanteita, jos tarkastettavana on esimerkiksi transsukupuolinen henkilö. Maahanmuuttovirasto toivoo, että jatkovalmistelussa harkittaisiin mahdollisuutta lieventää tarkastajan sukupuolta koskevaa kirjausta.

Poliisihallitus toteaa lausunnossaan, että poliisilla ei ole olemassa valmista turvatarkastajakortti -tuotetta. Yksityisen turvallisuusalan lupa-asoiden Luhti-Turva -tietojärjestelmän osalta uuden lupalajin- ja tuotteen määrittely, suunnittelu, testaus ja tuotantoon vienti on pitkäkestoinen prosessi, johon ei ole rahoitusta varattuna. Lupamäärä ei todennäköisesti kasvaisi tulevaisuudessa sellaiselle riittävälle tasolle, jotta kustannukset saataisiin kohtuulliselle tasolle myönnettyä korttia kohden. Turvatarkastajaksi hyväksyminen käsitellään Luhti-Turvassa. Ehdotuksen turvatarkastuskorttia koskevan 5 §:n osalta poliisihallitus lausuu, että turvatarkastajiksi hyväksytyille (poliisi, rajavartiolaitos, tuomioistuin tai satama) tulostetaan Turvasta päätösasiakirja, mikä toimii samalla todisteena hyväksymisestä, mutta korttia ei myönnetä eikä tilata hyväksytyille. Näin ollen hakemukseen ei tarvitse liittää tehtävään hyväksyttäväksi esitetyn henkilön valokuvaa. Asia lienee ratkaistavissa siten, että Maahanmuuttovirasto toimittaisi poliisin toimiloihinsa hyväksymille turvatarkastajalle kuvallisen kortin, mikä palautettaisiin tehtävän päättyessä. Tehtävän päättyessä ennen poliisin myöntämän hyväksymisajan päättymistä, poliisi peruuttaisi pyynnöstä turvatarkastajaksi hyväksymisen.

Poliisihallitus toteaa, että voimankäyttövälineiden kantamistapa tulisi määritellä tarkemmin. Lähtökohtana voisivat olla yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) säädetyt ja alalla vakiintuneet kantamistavat.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että ehdotettava uusi laki on tarpeellinen, koska siinä säädettävät turvatehtävät liittyvät yksilön koskemattomuuteen ja liikkumisvapauteen, jotka ovat jokaisen perusoikeuksia. Kyse on Maahanmuuttoviraston työntekijöiden työskentelyolosuhteiden turvaamisesta ja heidän koskemattomuuden suojaamisesta ja toisaalta niiden henkilöiden oikeuksien turvaamisesta, joihin turvatehtävät kohdistuvat.

Maahanmuuttovirastossa asioi aikuisten ohella alaikäisiä eli alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Lapset ja nuoret voivat asioida joka itsenäisesti tai vanhempiansa tai muun

02.03.2018

henkilön, esimerkiksi sukulaisensa kanssa. Lapsilla ja nuorilla on yhtäläinen oikeus koskemattomuuteen ja liikkumisvapaus kuin aikuisillakin. On mahdollista, että joissain tilanteissa turvatoimia voidaan joutua kohdistamaan lapsiin tai lapsen kanssa asioivaan aikuiseen. Lapsiin suoraan tai välillisesti kohdistuvissa turvatoimissa on noudatettava suurta varovaisuutta ja herkkyyttä, jotta lapsen henkinen ja/tai fyysinen hyvinvointi ei vaarannu.

Lapsiasiavaltuutettu pitää välttämättömänä, että ehdotettavassa laissa otetaan huomioon YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet ja Euroopan neuvoston ministerikomitean suuntaviivat lapsiystävällisestä oikeudenkäytöstä. Turvatoimia toteutettaessa on huolehdittava erityisesti lapsen edun ensisijaisuudesta (lapsen oikeuksien sopimuksen 3(1) art), lapsen oikeudesta tulla kuulluksi (12 art) sekä lapsen oikeudesta suojeluun kaikenlaiselta kaltoin kohtelulta (19 art).

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan vähimmän haitan periaatetta koskeva 2 §:n perusteluissa olisi kuvattava miten vähimmän haitan periaate varmistetaan, kun turvatoimi kohdistuu lapseen tai lapsen seurassa olevaan henkilöön, kun lapsi mukana tilanteessa. Turvatarkastajalla, joka kohdistaa turvatoimia lapseen, on oltava koulutus lapsen kanssa toimimiseen. Maahanmuuttoviraston on varmistettava, että ostopalveluna hankittavat turvapalvelut tuottavalla yrityksellä on riittävästi turvatarkastajia, joilla on riittävät tiedot ja taidot lasten kanssa toimimiseen.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että jokaisen turvatoimia koskevan säännöksen (7-14 §) kohdalla olisi perusteluissa otettava kantaa, voidaanko kyseinen turvatoimi kohdistaa lapseen, ja jos voidaan, millä tavoin toimitaan. Lisäksi kantaa olisi otettava tilanteisiin, joissa lapsi on turvatoimen kohteena olevan henkilön seurassa. Perusteluissa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen edun toteutumiseen.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota lapsivaikutusten arvioinnin tekemiseen hallituksen esityksessä ja esittää lausunnossaan, mitä kysymyksiä arvioinnissa on selvitettävä ja arvioinnin tuloksia esityksessä kuvattava. Keskeistä on, miten säädöksessä ehdotettavat turvatoimet tulevat vaikuttamaan Maahanmuuttovirastossa asioiviin lapsiin. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että muutoksen vaikutuksia arvioidaan jälkikäteen. Tämän yhteydessä on tärkeää, että myös lapset arvioivat turvatoimien toimivuutta.

Edustajat turvapaikanhakijalapsille ETU ry lausuu, että esitys on huolellisesti laadittu, selkeästi perusteltu eikä EU ry:llä ole esityksen pääkohtiin kommentoitavaa. ETU ry haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota kahteen turvatarkastusten toteuttamiseen liittyvään kysymykseen. Ensimmäinen liittyy luottamuksellisen ilmapiirin rakentamiseen ja toinen maahanmuuttoviraston valtuuksiin määritellä turvatarkastuksen tekemiseen liittyvästä harkinnasta.

Turvapaikkapuhuttelun onnistumisen kannalta on tarkoituksenmukaista, että maahanmuuttovirastossa asioitaessa ilmapiiri on luottamusta herättävä. Alaikäisten kohdalla on tyyppillistä, että jännittävä tilanne saa nuoren käyttäytymään pidättyväisesti. ETU ry. pitää tärkeänä, että mahdollista henkilöntarkastusta tehdessä noudatetaan sellaista hienotunteisuutta, joka yleisen turvallisuuden takaamisen ohella, edistää luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä.

Toiseksi, lakiesityksen 3 §:n ja sen pykälän yksityiskohtaiset perustelut antavat Maahanmuuttovirastolle valtuudet määritellä turvatarkastusten toteutuksesta ja siihen liittyvästä harkinnasta. Harkinta perustellun epäilyn ja yleisen epäilyn välillä lienee erityisen haastavaa turvapaikanhakijoiden kohdalla. Turvapaikka-asioissa asioivilla on poikkeuksellisen haastava elämäntilanne ja usein rikkonainen tausta. Harkinnasta säädettäessä on tärkeää, että lain 2 §:ssä säädetty vähimmän haitan periaate ja henkilöntarkastuksesta säädetty perusteltu epäily toteutuvat täysimääräisesti myös tilanteissa, joissa tarkastuksia suorittavat yksityiset toimijat.

ETU ry. pyytää tarkistamaan, ovatko 3 §:n ja sen yksityiskohtaisten perustelujen sanamuodot sellaiset, että ei jää epäselvyyttä 2 §:ssä säädetyn vähimmän haitan periaatteen siirtymisestä Maahanmuuttoviraston työjärjestykseen ja käytännön turvatarkastustoimintaan.

02.03.2018

Palkansaajajärjestö Pardia katsoo, että koska Maahanmuuttoviraston käytännön toiminnassa on havaittu turvallisuusuhkia ja viraston henkilöstö on kokenut turvattomuutta työtehtävissään, Maahanmuuttoviraston toimitilojen ja toiminnan turvaamista on kehitettävä. Maahanmuuttoviraston osalta on tarpeen säätää vastaavista turvatoimista ja niiden toteuttamiseksi tarpeellisista toimivaltuuksista kuin esimerkiksi valtioneuvostossa, tuomioistuimissa sekä sisäasianhallinnon osalta poliisin ja rajavartiolaitoksen toimitiloissa. Toimivaltuuksien ulottaminen henkilöllisyyden tarkistamiseen, esineiden haltuunottoon, pääsyn estämiseen, henkilön poistamiseen ja henkilön kiinniottamiseen on tarpeellista turvallisuusuhkien vuoksi.

Hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa on katsottu, että lakiehdotuksesta itsessään ei aiheudu kustannuksia. Maahanmuuttoviraston harkintaan jää, missä laajuudessa ja millä keinoin turvatarkastustoimintaa ryhdytään tekemään. Pardian näkemyksen mukaan taloudellisissa vaikutuksissa tulisi tarkemmin arvioida välineistön hankinnasta aiheutuvat kustannukset. Toimipaikkoja on lukuisia. Mikäli välineistön hankinta-arvo ja ostopalvelujen lisäkustannukset ovat merkityksellisiä, ne tulee huomioida viraston toimintamäärärahoissa. Rahoitus ei saa muodostua esteeksi turvatoimien järjestämiselle.

Palvelualojen ammattiliitto PAMin mielestä Maahanmuuttoviraston turvatoimista ei ole tarpeen säätää erillistä lakia, koska tavoite voidaan saavuttaa täydentämällä yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevaa lakia (28 §) siten, että luetteloon lisättäisiin poliisin ja rajavartiolaitoksen lisäksi Maahanmuuttoviraston toimipaikat. Tällöin toimivaltuudet mahdollistaisivat Maahanmuuttoviraston tiloissa tehtävät turvatarkastukset, ja turvatarkastuksia tekevät henkilöt sekä palvelua tarjoavat yritykset kuuluisivat yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevan lain piiriin.

Maahanmuuttoviraston henkilökunnan työt ja asiakaskunnan rakenne eroavat merkittävästi muista virastoista muun muassa järjestyshäiriöiden suhteen. PAM korostaa, että maahanmuuttoviranomaisia avustava työ edellyttää turvatarkastuksia tekevilta henkilöiltä vahvaa ammatillista osaamista ja erityisiä työturvallisuusvaatimuksia. PAMin näkemys on, että henkilöiden turvaaminen on järjestyksen ylläpitoa. Tästä syystä henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden takaamiseksi Maahanmuuttovirastoon tulisi palkata turvatarkastuskoulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvoja – ei turvatarkastajia.

PAMin näkemys on, että jos lausuntokierroksella oleva luonnos hyväksytään, markkinoille saattaa tulla uusia turvallisuusalan toimijoita, jotka eivät kuulu yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain piiriin. Tämä saattaa johtaa kilpailun vääristymiseen. Lisäksi PAM haluaa kiinnittää päättäjien huomion siihen, että luonnoksen yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevan lain 83 §:n sanamuoto sulkee pois yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevan lain soveltamisen. Tällöin muun muassa salassapitoa ja vastaavan hoitajan valvontaa koskevat kohdat jäisivät pois.

PAM kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että on epäselvää, koskisivatko turvatarkastajan toimivaltuudet myös Helsingin ja Joutsenon säilöönottoyksiköitä. PAM esittää lausunnossaan lisäksi huomioita turvatarkastajan ammattitaitoon sekä toimivaltuuksien ja koulutuksen määrittelyyn, turvatarkastajakorttiin ja turvatarkastajan työasuun. PAM edelleen katsoo, että kiinniottamista ja voimankäyttöä koskevaa sääntelyä on tarkennettava.

PAM pitää valitettavana, että luonnoksessa viranomaisten ja yksityistä turva-alaa edustavien tahojen vastuut ja velvollisuudet sekoitetaan. Tämä ajattelutapa ei edusta nykyistä lainsäädäntöä, sillä esimerkiksi yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevassa lainsäädännössä korostetaan yksityisten toimijoiden ja viranomaisten välisiä eroja. Tästä syystä Maahanmuuttoviraston turvatoimia koskevassa sääntelyssä tulee määritellä selkeästi turvatarkastajien asema suhteessa viranomaisiin. Lisäksi turvatarkastajien, järjestyksenvalvojen ja vartijoiden rooleja (mm. toimivaltuudet) tulisi selkeyttää suhteessa toisiinsa.

Suomen asianajajaliitto pitää sinänsä kannatettavana sitä, että yksilön vapausoikeuksiin puuttumiseen liittyvät laajentamistoimet pyritään säätämään lain tasoisilla säännöksillä. Sen sijaan Asianajajaliitto pitää tarpeettomana ja

02.03.2018

huolestuttavana sitä, että turvallisuustoiminnan järjestämisestä Maahanmuuttovirastossa tarvittaisiin erillinen, laintasoinen säädös. Asianajajaliitto katsoo, että Maahanmuuttovirastossa asioivien ja siellä työskentelevien henkilöiden turvallisuudesta kyetään huolehtimaan riittävällä tasolla jo nykyvaltuuksilla tai ainakin laajentamalla voimassa olevaa turvallisuusalan yleislainsäädäntöä. Asianajajaliitto katsoo, kuten esityksessäkin on viittauksenomaisesti esitetty, että valtion virastojen turvatoimien järjestäminen tulisi toteuttaa yleislakina. Se, että samankaltaisia turvallisuussäännöksiä ei ole esitetty lain tasolla säädettäväksi muiden keskusvirastotasoisten yksiköiden, kuten Valviran tai valtakunnansyyttäjänviraston osalta viittaa siihen, että esityksen poliittisella taustalla asetetaan ulkomaalaistaustaiset asiakkaat eri asemaan syntyperäisten suomalaisten kanssa. Hallituksen esitys on tältä osin jossakin määrin ristiriidassa perustuslain yhdenvertaisuutta koskevien säännösten kanssa.

Esityksen perusteluosassa mainitut instituutiot, kuten eduskunta, valtioneuvosto ja tuomioistuimet edustavat kukin ylintä, riippumatonta valtiollista toimijaa, eikä niiden turvatoimiperusteista voi johtaa perustetta turvatoimiin keskusvirastotasolla. Edelleen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa on jo nykyisin säännöksiä, jotka mahdollistavat asianmukaisesti koulutetulle ja toimeksiantoa suorittavalle vartijalle tai järjestyksenvalvojalle riittävät toimivaltuudet esityksessä mainittujen uhkien poistamiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan sääntelyn laajentaminen tältä osin lisää kustannuksia ja heikentää palveluiden saatavuutta.

Asianajajaliitto hyväksyy sinänsä esityksessä mainitut tarpeet turvallisuuspalveluiden lisäämiselle Maahanmuuttoviraston yksiköissä, mutta katsoo, että tarpeelliset toimivaltuudet ovat johdettavissa laajentamalla yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:n 1 momentissa mainittua oikeutta asettaa järjestyksenvalvoja nimettyihin kohteisiin siten, että sanotussa lainkohdassa mainittuihin yksikköihin lisättäisiin Maahanmuuttoviraston muutkin yksiköt kuin vastaanotto- ja selvittelykeskukset. Siten erillinen säädös on tarpeeton. Asianajajaliitto pitää kuitenkin kannatettavana sitä, että yksityisistä turvapalveluista annetun lain 83 §:ään lisättäisiin, kuten tuomioistuintenkin kohdalla, järjestyksenvalvojille oikeus suorittaa turvatarkastuksia.

Asianajajaliitto katsoo, ettei hallituksen esityksessä ole riittävästi otettu huomioon asiakkaiden oikeusturvatakeita, vaan esitys jättää muun muassa kohteesta poistamisen tosiasialisesti yksittäisen turvallisuusvalvojan harkintaan. Esityksessä annettaisiin turvatarkastajille oikeus poistaa henkilö turvatoimialueelta. Asianajajaliitto pitää poistettavan henkilön oikeusturvan kannalta välttämättömänä, että turvatarkastajat/Maahanmuuttoviraston turvallisuusyksikkö veloitetaan säilyttämään aluetta turvatoimialuetta koskevat valvontanauhat ja muut tiedot tietyn vähimmäisajan. Näin turvataan kohteena olevan henkilön mahdollisuus kannella poistamistoimesta, mikäli toimenpide on samalla vaarantanut oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutumisen.

Edelleen esityksessä annettaisiin turvatarkastajille oikeus saada tieto turvatoimialueelle saapuvan tai siellä olevan henkilöllisyydestä. Tämä on ulkomaalaisten osalta hankalaa toteuttaa käytännössä, koska heillä ei useimmiten ole voimassaolevaa kotimaansa passia tai muuta virallista henkilöllisyystodistusta hallussaan. Asianajajaliitto ehdottaa, että esitetyn lain 12 § muutetaan muotoon, jonka mukaan turvatarkastajalla on oikeus selvittää tulijan henkilöllisyys joko asiakirjojen tai muun tilanteessa saadun tiedon perusteella.

Asianajajaliitto pitää ongelmallisena lakiesityksen 7 §:n mainintaa, jossa henkilötunnuksen ja syntymäajan antamisesta kieltäytyneiden henkilöiden pääsy Maahanmuuttoviraston tiloihin voitaisiin lakiesityksen 12 §:n nojalla kieltää tai hänet voitaisiin määrätä poistumaan tiloista. Asiakkaiden puutteellisen kielitaidon vuoksi on käytännössä mahdoton varmistua siitä, onko tilanteessa kyse kieltäytymisestä vai siitä, ettei asiakas ymmärrä kysymystä. Lisäksi sekä lakiesityksessä että käytännössä tulee ottaa huomioon, että asiakkaiden joukossa on myös vammaisia, kuten kuuroja ja sokeita sekä vakavasti invalidisoituneita, joiden on vaikea ilmaista itseään.

02.03.2018

Esityksen 9 §:ssä esitettyyn oikeuteen henkilötarkastuksen suorittamiseksi Asianajajaliitto suhtautuu kielteisesti. Lainkohdassa korostetaan perusteltua syytä epäillä kielletyn ”valmisteen” hallussapitoon. Jää aivan epäselväksi, mitä lisäarvoa henkilötarkastuksella tavoitellaan, minkä lisäksi tarkastuksella ei näyttäisi olevan edes merkitystä turvallisuudelle. Pikemminkin kysymys olisi yksinomaan poliisille kuuluvien oikeuksien tarpeettomasta laajentamisesta. Asianajajaliiton näkemys on, että sanottu oikeus tulee rajata koskemaan vain säilöönottoyksiköitä.

Turvallisuusalan ammattiliitto ry:n (Turva) näkemyksen mukaan lausuntopyynnön kohteena oleva esitys ei ole kannatettava. Esitys toteutuessaan aiheuttaisi Turvan näkemyksen mukaan tilanteen, jossa markkinoille voisi tulla uusia toimijoita, jotka eivät ole yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisesti turvallisuusalan elinkeinoluvan piirissä. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYTP) säätelee tarkasti, niin yrityksen kuin työntekijänkin toimintaa. LYTP:ssä on määräykset koulutuksesta, nuhteettomuudesta, asusteista ja toiminnan lain mukaisuudesta ylipäätään.

LYTP:n valmistelussa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että kansalaisen pitää voida tunnistaa asusteesta millä toimivaltuuksilla henkilö toimii. Jos tilanne olisi se, että samassa toimipisteessä työskentelisi sekä vartijoita toimiasussa, että turvatarkastajia jossain muussa asussa, niin Maahanmuuttovirastossa asioivan olisi mahdotonta tietää millä valtuuksilla kukakin toimii.

Turva jakaa huolen Maahanmuuttovirastossa työskentelevien henkilöiden työturvallisuudesta sekä tiloissa asioivien turvallisuudesta mutta Turvan näkemyksen mukaan, tavoiteltuun tilaan päästäisiin jos yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:n järjestyksenvalvojan asettaminen poliisiin ja rajavartiolaitoksen avuksi, luetteloon lisättäisiin Maahanmuuttoviraston toimipaikat. Tällöin toimivaltuudet mahdollistaisi esitetyn turvatarkastuksen ja työntekijät sekä palvelua tarjoavat yrityksen kuuluisivat LYTP:n piiriin. Laki edellyttää, että 28 §:n mukaisia tehtäviä suorittaessaan henkilöllä tulee olla sekä vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutukset. Turvan näkemyksen mukaan, yksilön oikeusturvan kannalta, on erittäin huolestuttavaa jos koulutusta supistettaisiin nykyisestä. Turvallisuusalan työntekijät joutuvat puuttumaan ihmisten perusoikeuksiin ja koulutuksen keventäminen ei ainakaan lisää toimivaltuuksien tuntemista päivittäisessä työssä.

Toissijaisena vaihtoehtona Turva näkee, että jos ehdotettu luonnos tulee laiksi, niin lisäyksenä tulisi olla, että palveluntarjoajan tulee olla turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija sekä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain vaikutuspiirissä.

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.